
**CEYHUN ATUF KANSU'NUN ŞİİRLERİNDE MİSTİK-
FOLKLORİK DEĞERLERİN HALK KAHRAMANLARINA
DÖNÜŞMESİ/DÖNÜŞTÜRÜLMESİ**

***THE TRANSFORMATION OF MYSTICAL-FOLKLORIC VALUES TO
FOLK HEROES IN CEYHUN ATUF KANSU POETRY***

Metin ERKAL*

Özet

1940'larda şiirleriyle kendini hissettirmeye başlayan Ceyhun Atuf Kansu bir müddet halk şiiri kaynaklarından beslenir. Yer yer döneminin şiir anlayışlarına yaklaşırsa da sanat hayatındaki bağımsız çizgisini sürdürür. Düşünceleriyle, bakışıyla toplumcu-gerçekçi veya Garip hareketine yaklaşan Ceyhun Atuf şiirlerinde, hikâye ve denemelerinde halkı ön planda düşünen, Türkiye gerçeğini Anadolu'nun varlığıyla bütünleştiren bir sanatçıdır. Çağdaşı olan pek çok sanatçının aksine Anadolu'da; Anadolu'nun ruhuna nüfuz ederek yaşama ve yazma tavrıyla müstakil bir yer edinir.

Anadolu'ya yakın olması, halk kültürüne ait değerleri yakından tanimasındandır. Özellikle Anadolu erenleri diye nitelendirdiği bazı isimlerin onun üzerindeki etkileri fazladır. Sanatçılığında ve mücadele arzusunun oluşumunda bu durum kendini hissettirir. Zaman ve mekân sınırlarını zorlayarak bu kahramanları şiirlerinde birer halk kahramanı olarak işleyen Ceyhun Atuf Kansu, değişik rol ve görev yükledikleri bu isimlerle çoğu defa kendini bütünleyerek idealize kahramanlar vücuda getirir.

Bazen bir Yunus, bazen Pir Sultan, bazen de Karacaoğlan, Hacı Bayram-ı Veli, Hacı Bektaş Veli, Ferhat, Dadaloğlu veya Köroğlu olarak şiirlerinde özgürlük, eşitlik ve insan haklarının savunucusu olarak karşımıza çıkar. Yeni sayılamayacak temaları yeni bir anlatımla; farklı bir düşünüş ve tavırla, bu kahramanların yardımıyla anlatır. Cumhuriyet'in ilk yıllarından itibaren pek çok sanatçıda iğreti duran konular kendi ifadesiyle halk kahramanlarından alınan güçle şiirlerde yer alır. Ceyhun Atuf'un en büyük gayesi ülke gerçeklerine kafa yoran insanı oluşturmak, dolayısıyla insana hizmet etmektir.

Anahtar Sözcükler: Ceyhun Atuf Kansu, mistik- folklorik değer, halk kahramanı, şiir

Abstract

Ceyhun Atuf Kansu, who started to make his name in 1940s, was influenced from folk poetry for a while. Although he occasionally came close to the poetry in his era, he pursued his own way in his art.

---

* Yrd. Doç. Dr., Ağrı İbrahim Çeçen Üniversitesi Eğitim Fakültesi Türkçe Eğitimi Bölümü.
merkal@agri.edu.tr

Converging to socio-realism or Garip movement with his thoughts, views in his poetry and writings, Ceyhun Atuf is an artist who prioritizes the people, and integrates the reality of Turkey with Anatolian essence. Contrary to most of his contemporaries, he attains a peculiar place with his attitude to live and write in Anatolia and by penetrating Anatolia.

Being close to Anatolia enables him being closely acquainted with the values of folk culture. Especially, the ones that he calls as “Anadolu Erenleri” (Wisemen in Anatolia) have much influence on him. This influence makes itself clear in the creation of his art and will for struggle. Ceyhun Atuf Kansu, who turns these heroes into folk heroes in his poetry by pushing the limits of time and space, brings ideal heroes into being by integrating himself with these names that he attributes different roles and tasks.

In his poetry, he appears to be a defender of freedom, equality and human rights sometimes as Yunus Emre, sometimes as Pir Sultan, and sometimes as Karacaoğlan, Hacı Bayram-ı Veli, Hacı Bektaş Veli, Ferhat, Dadaloğlu or Koroğlu. He figures the usual themes by the help of these heroes, but in a new form and different style. Subjects that seem as borrowed and misplaced in most of the artists since the first years of Turkish Republic, become a part of his poetry, as he states, with the strength from folk heroes. The main goal of Ceyhun Atuf is to construct the man who deals with the realities of the country, and thus to serve to humankind.

Keywords: Ceyhun Atuf Kansu, mystical-folkloric values, folk hero, poetry.

Giriş

7 Aralık 1919’da dünyaya gelen Ceyhun Atuf’un şairlik denemeleri lise yıllarında çıkardığı *Filiz* adlı dergide yayımladığı “*Bahar Rüzgârı*” şiiriyle başlasa da edebiyat âlemiyle tanışması 1941’de yayımlanan *Bir Çocuk Bahçesinde* adlı şiir kitabıyla gerçekleşir (Kansu, 1978, a).¹

Kansu’nun şiir dünyamız içerisinde kendine yer bulmaya başladığı dönemlerde Cumhuriyet sonrası şiirimizin gelişiminde bağımsız hareketler yerine, gruplaşmalar da görülmeye başlar. Garip Hareketi’nin alışıl gelmişin

---

¹ Bu makalede “Erkal. M.(1998). Ceyhun Atuf Kansu, Hayatı, Eserleri ve Şiirlerinin Tema Bakımından İncelenmesi.Yayımlanmamış Doktora Tezi, Erzurum Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.”adlı çalışmadan yararlanılmıştır.

Ceyhun Atuf Kansu'nun Şiirlerinde Mistik- Folklorik Değerlerin Halk
Kahramanlarına Dönüşmesi/Dönüştürülmesi

dışında belirlediği şiir çizgisi, Ceyhun Atuf'un ilgisini çeker; ama o bu hareketin dışında yazmaya devam eder. 1940'lardaki halk şiirine yaslanma döneminden sonra zamanın popüler şiir anlayışlarına yaklaşır. Garipçilerin, Nâzım Hikmet'in, Dağlarca, Dıranas, Külebi, Necatigil ve daha sonra İkinci Yeni şairlerinin kısmi etkileri olsa da anlatım tarzı ve içerik yönüyle şiirlerinde ölümüne kadar değişme ve dönüşme olmaz (Doğan, 1998). Keza 1940 öncesi şiirimizin yansımaları bu dönemde de geçerlidir ve toplumcu-gerçekçi hareket etkisini sürdürmektedir. Ancak Ceyhun Atuf'u bu hareket içerisinde göstermek de doğru olmaz. O, sanat hayatındaki bağımsız çizgisini devam ettirir. Düşünceleriyle, bakışıyla yer yer toplumcu-gerçekçi veya Garip çizgisine yaklaşan Ceyhun Atuf'u bu hareketlere yaklaştıran veya uzaklaştıran unsurlar vardır (Enginün, 1992).

Sanatçı şiir, hikâye ve denemelerinde öncelikli olarak halkı düşünür. Anadolu örneğinden hareketle bir Türkiye gerçeği oluşturur. Bu bakış onu bazen edebî topluluklara yaklaştıır. Sırf ele alınan konular ve işlenen temalar bakımından düşünülebilecek bu husus Ceyhun Atuf ismini bağımsız çizgiden uzaklaştırmaz. Hatta çağdaşı olan pek çok sanatçının aksine Anadolu'da; Anadolu'nun ruhuna nüfuz ederek yaşama ve yazma tavrıyla müstakil bir yer edinir.

Ceyhun Atuf, işlediği temalar bakımından yeni olmasa da işleyiş tarzıyla yeni kalmıştır. Kendine has üslûp özellikleriyle, bazen şairane bir endişenin içine sıkıştırılan sosyal davalar; çoğu zaman da şiiriyetten taviz verme boyutunda anlamın ön plana çıkarılması, Ceyhun Atuf'un tavrını ve üslûbunu belirler. Kendi kuşağındaki pek çok sanatçının aksine dikkatleri üzerine çok geç çeken; ancak büyük bir tutkuyla çalışmalarını sürdüren sanatçı dönem sanatçılarından farklı, bir o kadar da kalıcı olur (Süreya, 1978).

Sanatçının hayata, sanata bakışını üç temel izlek belirler: Atatürk, memleket ve çocuk sevgisi... Sevgiyle dolu bir insan olan Kansu'nun bütün eserlerinde vazgeçilmez bir gerçek olarak değerlendirebileceğimiz "sevgi" kavramı başta çocuklara yönelik olmak üzere herkes için geçerlidir. Onda çocukların yeri farklıdır (Aydemir, 2014). Sınır tanımadan, ayırım gözetmeden dünyanın bütün çocuklarına sevgisini sunar. Çocuğa karşı sıcak ve sevecen tavrı Anadolu'da bir çocuk hekimi olarak bulunduğu yıllarda şekillenir. Anadolu insanının çaresizliği çocuk denen varlıkta en dramatik hâliyle Ceyhun Atuf'un karşısına çıkar. Geri kalmış ülkelerin tamamında gözlenen bu durum, onun bütün çocuklara merhamet duygusu içerisinde yaklaşmasına zemin hazırlar (Erkal, 2001).

Memleket edebiyatının kendine has özelliklerinin sanatçıda yer bulmasının özünde de birikimlerinin haricinde Anadolu'yu yakından tanımmasının etkisini unutmamak gerekir. Kaldı ki memleket edebiyatının zenginliğini oluşturan mistik ve folklorik güzelliklerin özümsemesi de onun Anadolu coğrafyasıyla bütünleşmesinden kaynaklanır (Doğan, 1998).

Şiirlerde Yer Alan Mistik -Folklorik Değerler

Ceyhun Atuf'un şiirlerinin oluşumunda halk kültürünün; bu kültürle oluşan edebiyatın içerisinde bazı isimlerin etkisi fazladır. Sanatçılığında ve mücadele arzusunun oluşumunda bu etkiler kendini hissettirir. Kansu'nun dünyaya bakışını, sanat anlayışını oluşturan unsurlar arasında çevresinde döndüğü Yunus Emre'nin, örnek aldığı Pir Sultan Abdal'ın, ona göre insanı öne çıkaran Hacı Bektaş'ın önemli yeri vardır (Kansu, 1978, b).

Şiirini halk şiiri unsurlarıyla zenginleştiren sanatçı için halka mal olmuş, halkı anlatan; gerektiğinde de mücadele eden her ismin önemi vardır. Bu doğrultuda Atatürk ismi onun eserlerini yönlendiren, güç veren önemli bir gerçekliktir. Atatürk'e bakışı farklıdır. Atatürk'ü ilke ve inkılaplarıyla benimsemiş, düşünce ve ideallerini bu çerçevede oluşturmuştur. Atatürk'e olan sevgisi onu bozkır Anadolu'nun sıkıntılarını ortadan kaldıracak; hatta çocuk ölümlerini sona erdirebilecek bir güç, bir formül olarak görmesindedir.

Ceyhun Atuf'un şiirlerinde Anadolu'ya ait pek çok isimden söz edilmesine rağmen halk kahramanı olarak sorumluluk yüklediği değerler ve onları anlatış şekli farklıdır. Zaman ve mekân sınırları dışında Anadolu kahramanlarını şiirlerinde işleyen Ceyhun Atuf Kansu, değişik rol ve görev yükledikleri bu isimlerle çoğu defa kendini bütünleyerek sözlerini emanet edeceği idealize kahramanlar vücuda getirir. Onları Millî Mücadele yılları içerisinde birer halk kahramanı olarak şekillendirir. Sanatçının hayatında başta Yunus Emre olmak üzere Anadolu kültür hayatının önde gelen isimlerinin etkileri görülür. İlkokul yıllarında tanıdığı Yunus Emre, Kansu'nun kişiliğinin ve sanatının oluşumunda önemli bir faktördür (Erkal, 1998). Türküleriyle çoğalır halk olur dediği Pir Sultan Abdal'ın, insanı tek değer olarak kabul ettiğine inandığı ve bir Anadolu gizemcisi olarak gördüğü Hacı Bektaş Veli'nin, haksızlıklara karşı duruş olarak gördüğü Koroğlu'nun onun gönlündeki yeri önemlidir (Kansu, 1978).

Mistik -Folklorik Değerlerin Kahramanlaştırılması

Bu bölümde Anadolu'ya değer katan, Anadolu'yla bütünleşen, halk kültürünün oluşumuna katkı sağlayan bazı isimlere Ceyhun Atuf'un yüklediği anlamlardan, onlara bakışından söz edilecektir.

Dadaloğlu

Ceyhun Atuf için Dadaloğlu Kurtuluş Savaşı yıllarının bir kahramanıdır; bozkırın, başka bir deyişle direnmenin önderidir. "Bozkır Yolu" adlı şiirinde sanki Millî Mücadele'ye saziyle eşlik eder.

"Avşar dağlarından kar gelir

Açar yolu at üzerinde Dadaloğlu" (Kansu, 1991, s.121)

Aynı şiirde Dadaloğlu'ndan söz ederken onu yalnız bırakmaz. Yanına "Heyet- Temsiliye" nin buna bağlı olarak da Millî Mücadelenin sığınağı olarak gördüğü Hacı Bektaş Veli'yi yerleştirir.

"Bir üzüm bağının ortasında

Karşılar birden Hacı Bektaş Veli

Bozkırın Yaz Güzeli

Salkımlarıyla insan gönlünün"

Sanatçı şiirin devamında Millî Mücadele için Dadaloğlu'yla beraber Kaygusuz Abdal, Yunus Emre ve Kırşehirli Ahilerin de desteğinden bahseder.

"Var git karlı güneş yoluna

Ardındadır Kaygusuz Abdal ile Yunus Emre

Güvercin uçurduk Kırşehirli Ahilere

Hepsi arkadadırlar"

Kendisiyle özdeşleştirdiği Dadaloğlu'nu "Dağ Ateşleri" adlı şiirinde de konuşturur. Kansu gibi o da bir başkaldırmanın sembolüdür. Bunun için şiirlerinde yer alır. Ege'de zeybeklerin, efelerin lideri; Kuvayımillîye ruhunun önderidir.

"Biz Dadaloğlu dalında sürmeyiz, dağlardayız

Padişah fermanı yasakladığından beri

Bir çiçeği, bir yeli, bir suyu, bir gülü" (Kansu, 1991, s.117)

Köroğlu

Köroğlu ismi Kansu'nun şiirlerinde halk kahramanı olarak adından en çok söz edilendir. Bir masal/halk hikâyesi kahramanı olarak değil de kurtuluş mücadelesi kahramanlarından biri olarak bahsedilir. Yeri gelir Anadolu insanının benzettiği gibi Atatürk olur, yeri gelir bir kamyon şoförü olarak anlatılır. Daha çok halk oğlu (halk çocuğu) olarak tanıtılır “Dağ Ateşleri” şiirinde.

*“Mahmur Dağı'nın dumanlarına baktı da dedi,
Mustafa Kemal, Köroğlu olmak ne güzel şu dağlarda.”* (Kansu, 1991, s.117)

Sanatçı “Havza Yollarında Mustafa Kemal” adlı şiirinde Köroğlu'ndan bahsederken Mustafa Kemal'e onun bir zamanlar Osmanlı tarafından eşkıya olarak adlandırılan halk olduğunu söyler.

*“Çakal Dağı'nın eteğine vardı ki Mustafa Kemal,
Vakit alaca karanlık, dağın eteğinde bir kahve,
Kahvede düze inmiş eşkıyalar, Karadeniz uşakları,
Kaynıyor Erzurum işi semaver, çay demleniyor.
Uyanmış su, gözleri adamların susuz gözleri sıcak,
Mustafa Kemal baktı, tanıdı, hepsi halk.”* (Kansu, 1991, s.167)

“Sakaryalı Kamyon” adlı bir başka şiirinde de Köroğlu, sürrealist bir tavırla Anadolu sevgisinin sembolleştirildiği isim olur. Bir kamyon şoförünün Anadolu sevgisi dile getirilirken modernize edilmiş Köroğlu ile karşılaşılır. Fantastik bir uyarılma içerisinde Köroğlu kamyon şoförü, Ayvaz muavin, kamyon da Kırat olarak anlatılır. İnsanların ekmek mücadelesi Köroğlu'nun Bolu Beyi ile mücadelesi kadar büyük gösterilir.

*“Köroğlu geçmiş direksiyon başına
Yanında Ayvaz!
Koca bir kamyondu, kırat
Yol verin dağlar hey
Yükümüz Kandıra ormanlarından
Çam tomruklarıdır indirdiğimiz.*

*İnerler kentin düzüne
Güneş almış caddelerde türkü söyler
Bolu dağlarından getirdiğimiz
Bir akça kardır tomrukların sırtında*

Ceyhun Atuf Kansu'nun Şiirlerinde Mistik- Folklorik Değerlerin Halk
Kahramanlarına Dönüşmesi/Dönüştürülmesi

*Çekerler kahvenin önüne, kamyon kar beyaz
Yeni Köroğlu, yeni Ayvaz!"* (Kansu, 1991, s.25)

Kansu'ya göre Köroğlu direnmenin, karşı koymanın sembolüdür. Mücadele azmidir. Dağlardan şavkı vuran gizli bir güçtür. Mücadele için yol seçeceklerin yolları hep Köroğlu'na ulaşır Dağların adı Köroğlu'dur. Yollar hep Köroğlu'na çıkar. "Ağustos Öğretisi-Yol Aramak" şiirinde Köroğlu ismi yaşama mücadelesini çağırıştır. Mücadelenin ismi olmakla beraber türküleriyle bir sevinci de yansıtır. Şair bu yönüyle Köroğlu'ndan bahseder Köroğlu türküleri söyler. (Kansu, 1991,s.154)

Köroğlu Milli Mücadele içerisinde de gösterilir. Halk oğlu Köroğlu, halkı; Bolu Beyi ise padişah ve taraftarlarını temsil eder "Gerede" adlı şiirinde.

*"Yaylanın suçsuz otları arasından
Bolu beyi dirilmiştir.
Vurulmuştur Köroğlu çarşımın ortasında
Köroğlu halk oğludur, kör hoca Osman oğlu
Dağlardan bir duman iner
Millicilerden akan ince kan deresine.
Kör Ali bir uzantıdır Bolu'dan
Yürür beylerin el ulaşı Kara Ali'yle."* (Kansu, 1991, s.135)

Kansu'nun halk için şiir yazma endişesi, halka ait her şeyi şiire yerleştirme anlamına da gelir. Şiirlerinde kullanılan motifler, imajlar bu gerçeklik doğrultusunda önem kazanır. "Üç Köpük" (Kansu, 1994) adlı şiirde de Köroğlu özgürlüğün sesi, sevginin timsalidir. Şair "Haziran Göğü" şiirinde de halk gücünü, sembolleştirdiği Köroğlu ile ortaya koyar.

*"Bingöl dağlarından üç köpük
Bekler Köroğlu
.....
Mavi, gelir dağ türküsüyle
İçer Köroğlu
....
Bir köpük, dağ gizi yalıncık
Mavi, gelir seke seke İçer Köroğlu
.....
Bir köpük, dağ yeli nakış incecik
İçer Köroğlu"*

Ferhat

*“Olgun, sarı bir ekindir Ferhat
Yeşil buğday gözlerinde Şirin’in
Hele ot çiçek karışığı şu kır kokusu
Nereden gelmektedir?
Hacı Bayram cönklerinden gelmektedir
‘N’oldu bu gönlüm, n’oldu bu gönlüm?’
Ölüm! Bir kara daldan dönüşür badem çiçeğine
Öyleyse dirilir halk ekini.” (Kansu, 1994, s.157-158)*

Bir halk kahramanı olarak gördüğü Ferhat’a “Haziran Göğü “ adlı şiirinde halk ekini diriltme görevi veren sanatçı, Şirin’ine kavuşmak için dağları delmesini beklediği kahramanının yanına Hacı Bayram Veli’yi yerleştirir. Güçlü olabilmesi için Hacı Bayram Veli’nin ona ses vermesini ister. Ferhat, Şirin, Hacı Bayram Veli gibi isimler üstlendikleri yeni görevlerle şiirde anlatılmak isteneni pekiştirirler. Böylesi bir anlatım içerisinde Ferhat bir halk kahramanı olarak anlatılır.

8

*“De ki, gürzü vurmıştır Ferhat
Şimdi gür diye halk dağından
Akacaktır kurtuluşun güzel suyu” (Kansu, 1994, s.157-158)*

Sanatçının takdir ettiği Ferhat; yapılamaz, başarılamaz denilen işleri yapan, başarıdır. Diğer kahramanlarında görüldüğü gibi Ferhat Atatürk’tür. Halkın önündeki engelleri kaldıran, halka özgürlük ırmağını ulaştıran, harareti söndürenidir.

Şiirde tarih ve folklor birleştirilmeye çalışılır. Aynı zamanda yaşama sevincinin de yansıması görülür. Şair için Ferhat halk kahramanıdır. Gerilik, karanlık, yoksulluk karşısındaki Mustafa Kemal’le aynı havayı yansıtır. Zira sanatçının “Mustafa Kemal Havası “ şiirinde de belirttiği gibi Mustafa Kemal’in mücadelesi Ferhat’ın dağları delmesi gibidir.

*“Aşka benzer, şevke benzer, Ferhad’la dağ delmesi
Künk döşemesi, su çekmesi Amasya’ya
Mustafa Kemal’in kağnıları taş taşırken
Ulu yapıların yükselmesi, öyle bir hava” (Kansu, 1991, s.170)*

Hacı Bayram-ı Veli

Ceyhun Atuf Kansu'nun Anadolu erenlerine karşı hassasiyeti fazladır. “Hacı Bayram Veli” şiirinde olduğu gibi bunlar içerisinde de özellikle Hacı Bayram-ı Veli, Yunus Emre, Hacı Bektaş Veli gibi isimler öne çıkmaktadır.

*“Yaz oymağı göçüp gitmiştir çoktan
Ağustos çiftçisi Hacı Bayram'ın ardından
Külekler, orakları ve bağ bıçaklarıyla
Kar güneşi altından biter belki
Hacı Bayram Veli'ye selam etmeli*

.....

*Başkaldırmış ve savaşın konuğu
Açar ellerini, bir ermiş devrimciyi
Çağırmaya, imeceye
Davrandımı Hacı bayram Veli orakla*

Biçilir Ankara ovasından bile birlik köylü kurtuluşu.” (Kansu, 1991, s.123-124)

Şaire göre bir Anadolu çiftçisi olan Hacı Bayram-ı Veli, ekilen birlik ürününün biçicisi derleyicisidir. Bir devrimci, direnişçi, imececidir. ” Bozkırı Geçmek “ adlı şiirinde de Hacı Bayram-ı Veli’yi adaletli, eşitlikçi, bölüşümcü biri olarak anlatır.

*“Buğdayı üleştiren eşit
Hacı Bayram ermişin teriyle
Köylü mintanıyla tenim arasında
Kuşluk yelini bölüşerek”* (Kansu, 1994, s.171)

Yunus Emre

Ceyhun Atuf'un Yunus Emre'ye karşı tavrı farklıdır. Ona hayrandır. Çünkü Yunus'u yaşama sevinci, bozkırın süsü, “Ağustos Şiirleri/3. Akşam” adlı şiirde Anadolu'nun kendisi olarak görür.

*“Göklerin dağ başında
Birdenbire indirip heybesini Bozkır Emre
Uzadır yalnızlığın alicini”* (Kansu, 1991, s.131)

Kansu, Yunus'u Hacı Bayram'a dost kılar “Bozkırı Geçmek” şiirinde. Kaldı ki kendisi de Hacı Bayram'la, Yunus'la dosttur. Dostluklarının kaynağını da köylülük, rençperlik oluşturur. Aslında bunun adı Anadolu'luktur.

*“Gel dost, Yunus’la buğday biçelim
Gel dost, suyu çevirelim bostana
Gel saz keselim dost porsuk kıyısından
Kar gömüsünü güneş çeşmesine çevirelim, gel dost!”* (Kansu, 1994, s.172)

“Ağustos Öğretisi/Gösteri Yürüyüşü Denizin” adlı şiirde sonsuzluk arayışı, özgürlük sembolü olarak gördüğü Yunus’la bir deniz miti oluşturulur.

*“Hep birlikte yürüdüler
Bacılıklar, kardaşlıklar
Ki biz deniz soyu
Yosunlardan Yunus Yalvaç’a dek hep diriyiz
Kaçma isteği Robenson’da ilk ada
Karaların ağaçlarla yürüdüğü gemi
Özgürlüğün ilk ozanları!”* (Kansu, 1991, s.151)

Hacı Bektaş Veli

10 Hacı Bektaş Veli ismini Yunus’la ve diğer bazı isimlerle birlikte de zikreden sanatçı, Halk Edebiyatı içerisinde bilinen özelliklerinden farklı olarak onu anlatırken felsefe de yapar.

*“Varolmasak nedir bu toprak
Çakıdiken bayırından aşağı ermiş Bektaş
Bir ışıltılı emektir sürer miyiz
Alaca çuval buğdaylara bozkırı”*

“Ağustos Öğretisi/Felsefe” adlı şiirde (Kansu, 1991, s.141-142) iğreti olsa da Bilge Tales ve Hacı Bektaş arasında bir bağlantı kurulur. Felsefe yapılıır. Halk şiiri motifleri ve isimler sevgiyle, mutlulukla eşdeğer anlatılır. Ayrıca *“Göz Balı”* adlı şiirde de Hacı Bektaş mitolojik bir değer olarak sunulur okuyucuya.

*“Bir bağ kulübesinde
Pan baba, üvez ağaçları altından
Gelir çala çala yanıma
Kavalını bağbozumununun*

*Ve, Pir Sultan Abdal, yasaksız
Seviyi, Tanrıyı, şarabı koyar
Önüme ikindide
Bir Sivas sekisinde”* (Kansu, 1991, s.99)

Pir Sultan Abdal

Örneğini Pir Sultan'dan aldık./ O, kendi kendisiyle tektir, türküleriyle çoğalır, birden halk olur. diyerek övdüğü Pir Sultan Abdal ismi Kansu'nun şiirlerinde sıkça geçer. Çünkü ona sorumluluklar yükler, onu kurtuluş mücadelesi içerisinde bağımsızlık unsurlarından sayar. "Sivas Mandası" şiirinde mizahî bir yaklaşımla da olsa Amerikan mandasından bahsederken Pir Sultan Abdal'la dertleşir.

*"Manda kendi mandamızdır
Ne ki Pir Sultan Abdal Kardaş
Konuktur İstanbul Efendisi"* (Kansu, 1991, s.111)

Aynı şiirde:

*"Duyduk senden Türkmen koruncası baba Kemal
Yaylamızı kurtarmaya yol gider."*

mısralarıyla Atatürk ve Pir Sultan Abdal mazi ve hâl bütünlüğü içinde aynı ideal etrafında bir araya getirilir. Baba Kemal ifadesi, Pir Sultan ismiyle bir araya getirilerek belli bir çerçeve içerisinde birliktelik oluştururlar. Bağlantıyı oluşturan "baba" kelimesidir. Bu kelimeyle Anadolu'da başkaldırının temsilcilerinden sayılan Baba İshak² isminin sanatçı üzerindeki etkisini de belirtmek gerekir.

Karacaoğlan

Karacaoğlan sanatçı için hem folklorik bir isim hem de idealize edilen bir kahramandır. "Buğday Tarlasına Şiir" adlı örnekte çok açık ifadelerle olmasa da alegorik tarzda Karacaoğlan'dan bahsedilir. Karacaoğlan ismini hem mücadeleci yönüyle hem de üslûp özellikleriyle şiirine yansıtır. Aynı şiirde demokrasi fikrinin de ele alındığı görülür. Geleneksel olanın dışına çıkma arzusu dikkati çeker.

*"Bana tüyden hafif gelir,
Gün ışığında bakışın.
Kız on beşinde sevilir,
Söyle senin kaçtır yaşın."* (Kansu, 1944, s.125)

Nasrettin Hoca

Ceyhun Atuf'un şiirlerinde Anadolu'ya ait değerler içerisinde en çok Nasrettin Hoca'dan bahsedilir. Özel bir sempatinin hissedildiği bu durumun

² Baba İshak Hacı Bektaş Veli'nin mürididir. 'Babailer İsyanı' namı ile mâruf olan hareketi hazırlayandır. İslâm Ansiklopedisi 2.C, s.165

kaynağında Nasrettin Hoca'yı halk olarak görmesi yatar. "Nasrettin Hoca'nın Gülen Yazısı" (Kansu, 1994) adlı şiirde "Türbesine vardım/Akşehir göğü mavi/Gülen gözleri halkımızın" mısralarıyla halkın zekâsını, espri yeteneğini yansıttığı için ona saygı duyar. Zira Nasrettin Hoca onun mısralarında gülen insandır, karanlığı yenen bir yüzdür, Türk insanının gülen gözleridir.

Sanatçı Nasrettin Hoca'yı zekâ seviyemizin ölçüsü olarak görür. Ama asıl önemli olan, şairin kendi düşüncelerini yansıtmada bir aracı olarak görmesidir. Halk arasında bilinen fıkralar değişik bir şiir diliyle yansıtılır. "Nasrettin Hoca Duruşması" (Kansu, 1981) adlı şiirde de bunun bir örneğini görmek mümkün.

"Sayın kadı efendi, soruyorsunuz bize,
'Hoca toplumcu musun?' diye,
Ne haddimize efendim, ne haddimize
Biz kim toplumcu olmak kim?
Fincancı katırlarını ürkütmüşüz de
Adımız toplumcuya çıkmış bu gürültüde
Akşehir çarşısı ortasında
Halka şadırvan olmuş bir dilimiz var."

Ceyhun Atuf'a göre Nasrettin Hoca toplumcu olma yönüyle kıymetlidir. Güçsüzün hakkını güçlüden sorduğu için; sıkıntılar içindeki Anadolu insanını güldürdüğü, rahatlattığı için; devrimci bir dava adamı olduğu için, önemlidir. Zira sanatçı da sanatta faydayı öne çıkaran bir kişiliğe sahiptir. Ona göre gülmek; adaleti, kardeşliği meydana çıkarır. Gülen insandan zarar gelmez. Gülen insan halkın gönül yaprağına dayanma gücü verir, karanlığı gülen insan yener. Aynı şiirde şöyle der:

"Gülen insan
Dayanır hem kendisine
Hemi mal azgını ezincine
Tüm kanlı düzenlerin,
Akşehir'in ortasında
Halkın diktiği nar ağacıdır
Ölüme karşı gülümseyen!
Gülen insan yener karanlığın yüzünü."

Nasrettin Hoca'yla birlikte olduğunu onun gibi düşündüğünü belirten Kansu, Hoca'yı Anadolu'ya bağlılığı nedeniyle sevmektedir. Her iki söz ustasını buluşturan, birleştiren zemin Anadolu'dur. Sözün gücü üzerinde

Ceyhun Atuf Kansu'nun Şiirlerinde Mistik- Folklorik Değerlerin Halk
Kahramanlarına Dönüşmesi/Dönüştürülmesi

duran, bu özelliklere sahip olduğu için de Nasrettin Hoca'yı takdir eden sanatçı gülmeceyle adaletin sağlanabileceği kanaatindedir. “*Gülmecenin yumuşak taşlarını fırlatarak/ O laf anlamaz, söz dinlemez o karabasan düzenin/ Bir küçük taşı oynatmak yerinden*”

Nasrettin Hoca'nın nüktedanlığı ve bu yolla devrinin haksızlıklarına karşı çıkışı Kansu'yu kendine bağlar. Halk kültüründen yararlanmak suretiyle mevcut düzenin haksızlıklarına karşı çıkışıyla ideal bir tiptir onun için. Hoca'yı günümüzde yaşatabilmek amacıyla ona ait fıkraları da manzum olarak okuyucuya sunar.” Erken Doğan” şiirinde olduğu gibi kendine has üslubuyla anlatır.

*Hoca evlenmiş birgün almış bir dul
O da bir kul
Doğuruvermiş kırk gün sonra armağanı bir bebek
Dönerken çarşıda görmüşler Hoca 'yı
Bir rahle almış gidiyor eve” (Kansu, 1976)*

Sonuç

1940'larda ihtiyatlı ve ürkek bir şair olarak dâhil olduğu şiir dünyasında halk ozanı olma çabalarını hayatı boyunca sürdüren Ceyhun Atuf Kansu, devrinde çeşitli sanat eğilimlerinden etkilenmesine rağmen bağımsız kalan sanatçılarımızdan biridir.

O, belki çok yeni sayılabilecek temalar üzerinde durmaz; ancak Cumhuriyet'in ilk yıllarından itibaren pek çok sanatçıda öğrettiği konuları, Anadolu'nun ruhuna nüfuz ederek işler. Kendi isteğiyle bir çocuk hekimi olarak Anadolu'da görev yaparken karşılaştığı gerçekler, yeni rejimin aydın desteği içerisinde gelişmesine kendince katkılar sunar. İşte o anlardan sonra 1950'lerde sanatında da çok büyük değişiklikler olur. Çünkü onun kulaklarında hastalıklardan inleyen insanların özellikle de çocukların sesi, yüreğinde Bozkır Anadolu'nun sevdası, gözlerinde de gelişmeye aç ülkesinin görüntüsü vardır.

Bu olumsuzlukların giderilmesi amacıyla mücadele azminin kaynağını da Anadolu'nun kendi değerlerinde bulur. Dadaloğlu, Hacı Bayram-ı Veli, Hacı Bektaş Veli, Yunus Emre, Karacaoğlan, Ferhat, Nasrettin Hoca, Pir Sultan Abdal, Köroğlu gibi... bazı isimler fikir ve mücadele bakımından Ceyhun Atuf Kansu'yla arkadaşlık ederler. Atatürk'ün açtığı yolda kendine dava oluşturan sanatçı, bu davaya hizmet için zaman ve mekân kavramlarını ortadan kaldırarak dost edindiği bu isimlere adalet, hukuk,

eşitlik, özgürlük, gelişme vb. evrensel değerlerin kazanılması için yeni roller yükleyerek farklı düşüncelerle yol arkadaşları edinir.

Bazen bir Yunus, bazen Pir Sultan Abdal, bazen de Karacaoğlan veya Köroğlu olarak şiirlerinde kendini hissettiren Ceyhun Atuf'un en büyük gayesi ülke gerçeklerine kafa yoran insanı oluşturmak, dolayısıyla insana hizmet etmektir. Millî ve mahallî değerlere bağlı bir sanatçı kimliğiyle değerlendirilebilecek olan Kansu, ülke gerçekliğini bozkır gerçekliği içinde görür. Bozkır Anadolu'nun mistik folklorik değerlerini birer halk kahramanı olarak işler. Onlarla birlikte bireye ait problemleri evrensel boyutta değerlendirir.

Conclusion

Ceyhun Atuf Kansu who struggled to become a folk poet in the world of poetry he joined as a prudent and bashful in 1940's during all his life is among our independent artists although there existed various art movements in his time.

He probably does not tackle very new themes, but handles subjects that look fake in many artists by permeating the spirit of Anatolia. The realities, he confronts while working as a voluntary paediatrician in Anatolia, have contributed him to develop under the intellectual support of the new regime. After these days, in 1950's, enormous changes take place in his art because in his ears sick people's groan, especially children's voices, are echoed; in his heart the love for Anatolian Steppe is found; in his eyes the image of his country that is hungry for development is seen.

He finds the source for his ambition to fight in eliminating these negative things in the values of Anatolia. Some names like Dadaloğlu, Hacı Bayram-ı Veli, Hacı Bektaş Veli, Yunus Emre, Karacaoğlan, Ferhat, Nasrettin Hoca, Pir Sultan Abdal, Köroğlu become Ceyhun Atuf Kansu's friends in terms of thought and struggle. The artist that generates a case in the way Atatürk opened removes the notions of time and space and by casting new roles to his new friends for gaining universal values like justice, law, equality, freedom, development etc. finds fantastic fellow travellers .

Ceyhun Atuf who evokes sometimes Yunus, sometimes Pir Sultan Abdal, sometimes Karacaoğlan or Köroğlu aimed to constitute the human that is occupied with the realities of the country and hence serve to human. Kansu who can be evaluated as an artist loyal to national and local values sees the reality of country within the reality of steppe. He treats the mystical folkloric

Ceyhun Atuf Kansu'nun Şiirlerinde Mistik- Folklorik Değerlerin Halk
Kahramanlarına Dönüşmesi/Dönüştürülmesi

values of the Anatolian Steppe as folk heroes. With them he deals with
problemes pertaining to individual at a universal level.

Kaynaklar

- Aydemir. M. (2014). Ceyhun Atuf Kansu'nun Şiir Sanatı ve Şiirinde Çocuk.
A.Ü.Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Dergisi (TAED) 51 Erzurum
, 211-228.
- Doğan. M. H. (1998). Ceyhun Atuf Kansu'nun Yanık Havası. Varlık,
No.1086 , 20-21.
- Enginün. İ. (1992). Cumhuriyet Dönemi Türk Şiiri. Türk Dili (Türk Şiiri
Özel Sayısı IV-Çağdaş Türk Şiiri) TDK Yay. No.481-482 , 32.
- Erkal. M. (1998). Ceyhun Atuf Kansu, Hayatı, Eserleri ve Şiirlerinin Tema
Bakımından İncelenmesi, Yayınlanmamış Doktora Tezi, Erzurum
Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Erkal. M. (1999). Kansu'nun Şiirlerinde Çocuk- Çiçek Bütünleşmesi. Çağdaş
Türk Dili ,S.166, s.458-461
- Kansu. C. A.(1944). Bağbozumu Sofrası. Ankara: Ülkü Yayınevi
- Kansu.C. A (1991). Bir Kasabadan Resimler. Ankara: Bilgi Yayınevi
- Kansu.C. A (1978). Ceyhun Atuf Kansu Yaşamımı Anlatıyor. Özgür İnsan,
No.2 , 2.
- Kansu.C. A.(1976). Erken Doğan/Akşehir'de Nasrettin Hoca. Ilgaz Özel
Sayı No.20 , 13.
- Kansu.C. A (1991). Güneş Salkımı. Ankara: Bilgi Yayınevi.
- Kansu. C. A.(1991). Halk Albümü. Ankara: Bilgi Yayınevi
- Kansu. C. A. (1981). Nasrettin Hoca Duruşması Akşehir'de Nasrettin Hoca.
Ilgaz Özel Sayı , 13.
- Kansu. C. A. (1978). Yaşantım. Ilgaz, No.2 , 5.
- Süreya.C. (1978). Babam Ceyhun Boy Boyluyor. Ilgaz Özel Sayı No.199
s.19

